

Ο Τραμπ και η εποχή του τραμπισμού

γράφει ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ*

Ντόναλντ Τραμπ, God bless America

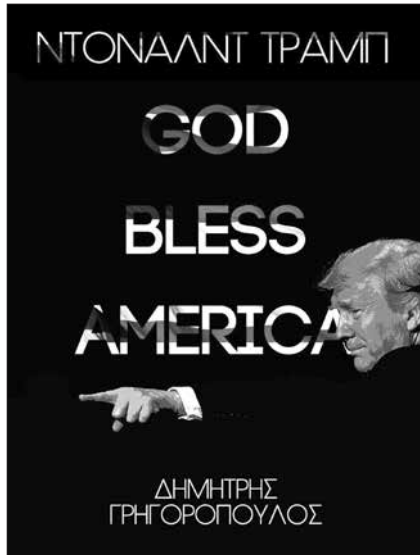
Δημήτρης Γρηγορόπουλος

Εκδόσεις Κομνηνός, Αθήνα: 2019

Το βιβλίο του Δημήτρη Γρηγορόπουλου διατρέχει σημαντικούς σταθμούς των διεθνών εξελίξεων, επικεντρώνοντας ιδιαίτερα στον υπό την ηγεσία του προέδρου Ν. Τραμπ ρόλο των ΗΠΑ, ενώ παράλληλα επιχειρεί θεωρητικές ερμηνείες και απαντήσεις σε πολλά σημαντικά ερωτήματα που αναφύονται.

Το πρώτο ερώτημα που διαπραγματεύεται είναι η φύση του ίδιου του «φαινομένου Τραμπ». Περί τίνος πρόκειται τελικά; Πρόκειται για έναν κλασικό φασίστα ή μήπως απλά για έναν υπερσυντηρητικό ατάλαντο και απερίσκεπτο πολιτικό που κατά λάθος βρέθηκε ψηλά, όπως πιθανά καταδεικνύεται και από γεγονότα μεταγενέστερα του χρόνου συγγραφής του βιβλίου, όπως η παρότρυνσή του στους πολίτες να ...κάνουν ένεση με απολυμαντικά υγρά για να θεραπευτούν από τον κορονοϊό;

Ο συγγραφέας, χωρίς να υποτιμά τη σημασία της εικόνας, επιχειρεί να αναδείξει την ουσία του «φαινομένου Τραμπ». Πολύ περισσότερο που αυτό τελικά δεν περιορίζεται στις ΗΠΑ. Αν φέρουμε στο νου μας τις περιπτώσεις του Τζόνσον στη Μεγάλη Βρετανία, του Μπολσονάρου στη Βραζιλία, του Βολόντιμιρ Ζελένσκι στην Ουκρανία, του Πέπε Γκρίλο (παλιότερα) στην Ιταλία και αλλού, θα διακρίνουμε μια νέα γενιά ηγετών του αστικού κόσμου, που δίνουν μια εικόνα εκφυλισμού

της αστικής πολιτικής. Αυτό όμως δεν είναι ούτε τυχαίο, ούτε ανεξήγητο. Ούτε και πρωτόγνωρο, αν τουλάχιστον θυμηθούμε ότι η αντιδραστική τομή του νεοφιλελευθερισμού συνδέθηκε με τον πρόεδρο Ρήγκαν, έναν ατάλαντο ηθοποιό δεύτερης κατηγορίας. Όσο πιο «γυμνή» και ευθέως ταξικά μεροληπτική είναι στην ουσία της, τόσο πιο δύσκολο είναι να εμφανίζεται η ίδια αυτοπροσώπως και με συμβατική σβαροφάνεια. Προσωπικότητες, όπως αυτές του Τραμπ, αποτελούν μια κάποια λύση. Όταν ο ηγέτης της ισχυρότερης καπιταλιστικής χώρας του κόσμου είναι κατά κάποιο τρόπο άξεστος, brutal και γελωποιστής, έχει έτσι και το «ακαταλόγιστο». Έτσι, ο Τραμπ, και ο κάθε Τραμπ, μιλάει δημόσια και επίσημα ή ανεπίσημα με σκόπιμες διαρροές, ακριβώς με την κυνική γλώσσα που μιλούν όλοι οι

αστοί πολιτικοί συζητώντας «ιδιωτικά» μεταξύ τους, είτε όταν αναφέρονται στα ζητήματα της εργασίας και του πολέμου, είτε όταν μιλούν υποτιμητικά για τις γυναίκες, τους μεταναστες ή τις μειονότητες.

Από την άλλη, το «φαινόμενο Τραμπ», η εμφάνιση ακροδεξιών και νεο-φασιστικών ρευμάτων παγκόσμια, δεν αποτελούν απλώς μια άλλη εικόνα της αστικής πολιτικής, αλλά αντίθετα συμπυκνώνουν και εκφράζουν την αυξημένη επιθετικότητα της. Δεν είναι τυχαίο ότι το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται ακριβώς στις πλέον αναπτυγμένες και ισχυρές οικονομικά και πολιτικά καπιταλιστικές χώρες (ΗΠΑ, Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία) ή δυναμικά αναπτυσσόμενες (Βραζιλία, Ινδία).

Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι η σύγχρονη Ακροδεξιά σε αυτές τις χώρες διαφέρει από τον φασισμό της εποχής του Μεσοπολέμου, μεταξύ των άλλων στο ζήτημα της στάσης απέναντι στην αστική δημοκρατία. Πράγματι, αναδύεται όχι με στόχο την κατάλυση της αστικής δημοκρατίας, αλλά στο πλαίσιο της και ως έκφραση της διαρκούς μετατόπισής της σε μορφές «μεταδημοκρατίας» ή «κοινοβουλευτικού ολοκληρωτισμού». Επισημαίνεται ταυτόχρονα πως αυτή η διαφορά δεν πρέπει να απολυτοποιείται, αλλά να κατανοείται στην εξέλιξή της.

Η αναζήτηση ιστορικών αναλογιών του φαινομένου Τραμπ με φασίστες ηγέτες, όπως ο Χίτλερ ή ο Μουσολίνι, δεν πρέπει να αγνοεί, κατά τον συγγραφέα, το διαφορετικό πλαίσιο δημιουργίας των ρευμάτων αυτών. Σε αντίθεση με τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα όπου ο φασισμός ήταν απάντηση στις εργατικές σοσιαλιστικές επαναστάσεις ή απόπειρες σε Ρωσία, Γερμανία, Ιταλία, Ουγγαρία και αλλού και συγκροτήθηκε πάνω στην ήττα τους, σήμερα τα ακροδεξιά ρεύματα συνιστούν περισσότερο μια μορφή προληπτικής αντι-κομμουνιστικής «επανάστασης». Αυτή είναι «αναγκαία», διότι, με τη μια ή την άλλη μορφή, πιθανόν με «άλλα ρούχα» ή αφετηρίες οι κοινωνικές επαναστάσεις θα τεθούν στην ημερήσια διάταξη, διεκδικώντας την ανατροπή του σύγχρονου καπιταλισμού.

Στο βιβλίο, οι ΗΠΑ εξετάζονται όχι μόνο αυτοτελώς, αλλά ως προς αυτό που αποτελούν συνολικά, δηλαδή ως προς τον ρόλο τους ως (διακυβευόμενου) ηγέτη του παγκόσμιου καπιταλιστικού πλέγματος. Ο συγγραφέας, αποφεύγοντας να συνδέσει μονοδιάστατα

και αποκλειστικά τον ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα των ΗΠΑ με την επεκτατική και επιθετική πολιτική τους, διερευνά χωρίς να εξαντλεί το θέμα της μετάβασης στο νέο στάδιο του καπιταλισμού. Στη σχετική συζήτηση που γίνεται για αυτό, το βιβλίο συνεισφέρει σημαντικά με βάση την πραγματικότητα των ΗΠΑ. Διατρέχει συστατικά στοιχεία της νέας εποχής όπως η επέκταση της καπιταλιστικής λειτουργίας σε όλες τις πλευρές της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, η επίδρασή της στην κλιματική αλλαγή, ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης, η υπαγωγή του συνόλου των κοινωνικών σχέσεων στην αγορά και ταυτόχρονα κυνική λογική του κεφαλαίου, μαζί και η ανάπτυξη του ρατσιστικού, βίαιου, σεξιστικού λόγου. Η αποθώωση της λογικής του ανελέητου οικονομικού και πολιτικού ανταγωνισμού, ως κινητήρα της καπιταλιστικής προόδου, βρίσκει έκφραση στη ρητορική μίσους και κυριαρχίας σε όλες τις σφαίρες της κοινωνικής ζωής.

Ένα από τα κεντρικά θέματα του βιβλίου αναφέρεται στο ερώτημα αν ο «τραμπισμός» και γενικά η «στροφή στον εθνικό προστατευτισμό» θέτουν τις βάσεις για ανατροπή ή έστω ανακοπή της καπιταλιστικής διεθνοποίησης.

Ο συγγραφέας κάνει λόγο για σχετικό προβάδισμα του ανταγωνισμού, αλλά αυτό το αντιμετωπίζει με διαλεκτικό τρόπο, διευκρινίζοντας ότι το δίπολο «ανταγωνισμός-διεθνοποίηση» λειτουργεί πάντα στο πλαίσιο του καπιταλισμού, αναδεικνύοντας αυτές τις δύο τάσεις στο εσωτερικό κάθε χώρας καθώς και στις διεθνείς σχέσεις, ως αλληλοσυμπληρούμενες και αλληλο-αποκλειόμενες τάσεις μεταξύ τους. Η «συνισταμένη» τους σε κάθε ιστορική περίοδο διαμορφώνει ένα πλαίσιο διαρκούς επέκτασης και εμβάθυνσης των καπιταλιστικών σχέσεων, αλλά και αντιδραστικοποίησης της πολιτικής ζωής.

Η απολυτοποίηση της μιας ή της άλλης πλευράς αυτού του διπόλου, καθώς και ειδικότερα οι λαθεμένες αναλύσεις για το «φαινόμενο Τραμπ», έχουν άμεσες συνέπειες στην πολιτική διαπάλη και στην πολιτική των αριστερών και κομμουνιστικών δυνάμεων. Έτσι, σύμφωνα με μια ορισμένη προσέγγιση, γίνεται λόγος για «διάσπαση» της αστικής πολιτικής σε τέτοια ποιότητα ώστε, από τη μια, να υπάρχει ο τραμπισμός ως έκφραση του ακραίου συντηρητισμού, εθνικισμού, περιχαράκωσης, ρατσισμού και σεξισμού και από την άλλη, τα ρεύματα των «ανοικτών

οριζόντων» των Δημοκρατικών στις ΗΠΑ, που συνηγορούν υπέρ της παγκοσμιοποίησης, του κοσμοπολιτισμού, της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων χωριστών ομάδων που αξίζουν την κριτική ή ενεργητική στήριξη της Αριστεράς, εν είδει ενός νέου «αντιφασιστικού λαϊκού μετώπου». Η προσέγγιση του συγγραφέα συγκρούεται με την ανάλυση αυτή. Έτσι, επισημαίνεται το κοινό υπόβαθρο των υπαρκτών αυτών διαφορών και τάσεων της αστικής πολιτικής, που συνιστούν η νεοφιλελεύθερη διαχείριση, η καπιταλιστική ανασυγκρότηση, αλλά και η σύγχρονη απειλή του πολέμου που γεννούν πρωτίστως ισχυρές καπιταλιστικές χώρες όπως οι ΗΠΑ.

Μια δεύτερη εκδοχή αυτής της απολυτοποίησης αποτελεί η αντιστροφή της προηγούμενης. Σύμφωνα με αυτήν, οι νίκες Τραμπ, Τζόνσον, Σαλβίνι ή η άνοδος της AFD στη Γερμανία αποτελούν εν δυνάμει προοδευτικά φαινόμενα καθώς συνιστούν ήττα του νεοφιλελευθερισμού και της παγκοσμιοποίησης. Η

προσέγγιση αυτή γίνεται ακόμη πιο επικίνδυνη σε χώρες όπως η Ελλάδα, καθώς συνήθως συνδυάζεται με υπόκλιση στην εθνικιστική ρητορική της αστικής τάξης σε κρίσιμα ζητήματα όπως το προσφυγικό, τον ανταγωνισμό Ελλάδας-Τουρκίας και άλλα.

Στην κατακλείδα του βιβλίου επισημαίνεται η συμβολή του «φαινομένου Τραμπ» στην ιδιότυπη νομιμοποίηση και ριζοσπαστικοποίηση της πολιτικής συζήτησης και δράσης στις ΗΠΑ. Πράγματι, η άνοδος και η ωμότητα του ρατσιστικού, ξενοφοβικού, σεξιστικού λόγου αφύπνισε ταυτόχρονα μαζικά κινήματα και έδωσε ώθηση στην ανάπτυξη πολιτικής δράσης, αλλά και πολιτικής θεωρητικής συζήτησης. Ταυτόχρονα, ανέδειξε τα πολιτικά και θεωρητικά τους όρια, καθώς συνήθως εγκλωβίζονται στο πλαίσιο της ατζέντας και των διαφορών μεταξύ των αστικών πολιτικών δυνάμεων, χωρίς αυτό να περιορίζει τη σημασία τους και τη θετική πρόκληση που συνιστούν. **T**

Από την επανάσταση στην αστική παλιννόστηση

γράφει ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ

Το κράτος στην Κίνα 1949-2019

Δημήτρης Καλτσώνης
Εκδ. Τόπος: Αθήνα

Η σύγχρονη Κίνα είναι αναμφισβήτητα η ανερχόμενη οικονομική και γεωστρατηγική υπερδύναμη. Αυτονόητη, λοιπόν, ανάγκη αποτελεί η μελέτη της εξέλιξης της σύγ-

χρονης Κίνας απ' τη νικηφόρα σοσιαλιστική επανάσταση ως τη μετεξέλιξή της σε σύγχρονη ιμπεριαλιστική δύναμη. Στη μελέτη του Δημήτρη Καλτσώνης επιχειρείται η ανάδειξη και ανάλυση του κοινωνικού χαρακτήρα της κρατικής εξουσίας στην Κίνα, αλλά και της εξελισσόμενης οικονομικής βάσης και της διαλεκτικής σχέσης της με το κράτος. Η μελέτη συνοψίζεται σε τέσσερα θεμελιώδη ερωτήματα: Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της κρατικής εξουσίας που δημιουργήθηκε ως αποτέ-